

Atıf/ Citation

Kulu, M. Mustafa, Gökhan Çinkara. "Takdim." Editöryal. *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, no. 4 (Yaz 2019): 1-5.

TAKDİM

M. Mustafa KULU

Doktora Öğrencisi, Arş. Gör., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İktisadi İdari Bilimler
Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye

*Ph.D. Student, Res. Asst. Department of International Relation, Faculty of Economics and
Administrative Sciences, Selcuk University, Konya, Turkey*

<https://orcid.org/0000-0002-6625-3727>

<mmkulu@gmail.com> <mkulu@selcuk.edu.tr>

Gökhan ÇINKARA

Doktora Öğrencisi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Siyasal Bilgiler Fakültesi,
Ankara Üniversitesi

*PhD Student, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Political
Science, Ankara University*

<https://orcid.org/0000-0001-8372-8571>

<gcinkara@gmail.com>

Makale Türü: Editöryal Makale

Yazım Tarihi: 30.12.2019

İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi'nin dördüncü sayısında dört araştırma makalesi, bir çeviri makalesi ve bir araştırma notu bulunmaktadır. Bu sayıdaki araştırma makalelerin üç tanesi *İsrailiyat* dergisi ve Bandırma Onyedinci Eylül Üniversitesi tarafından 27-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Bandırma'da ortaklaşa düzenlenen "İkinci Uluslararası İsrail ve Yahudilik Çalışmaları Konferansı"nda sunulan özleri/tam metinleri yayınlanmış sözlü bildirimlerin güncellenmiş ve geliştirilmiş biçimleridir.

Dergimizde araştırma makalesi ve çeviri makale yanında diğer yayın türlerine de yer vermeye devam ediyoruz. Dergimizin bu sayısında ilk defa bir araştırma notu yayınlamak araştırma makalesi haline dönüşmemiş ham bilgilerin erişime verilerek alanla ilgili yeni fikirlerin ve bilgilerin gelişmesine katkı sunmasını istedik. Normal makalelerden daha kısa olan ve teorik bir perspektif olması gerekmeyen araştırma notları alanla ilgili farklı ön araştırmalardan oluşabilir: araştırma önerisi, veri tabanlarının tanımı, araştırma projelerinin tanıtımları, daha önce yayınlanan çalışmaya ekleme veya güncelleme, yeni bir tartışma, teorik bakış veya metodolojik yaklaşım denemesi vb. Türkiye'de maalesef araştırma makalesi ile araştırma notu arasındaki fark tam anlaşılmadığı için araştırma makaleleri olması gereken kalitede değildir.

Dergi gibi akademik platformların bilgi iletişim teknolojileri kullanılarak tanıtımı çok önemlidir. Dışa kapalı veya açık sosyal medya imkanları derginin tanıtımına büyük fırsatlar sunmaktadır. İnternet tarihin en eski ve en önemli iletişim araçlarından birisi olan, birçok farklı platformda kullanılabilen ve kullanımı kolay olan e-posta, çoğu akademisyenin kamuya açık kurumsal e-postası olmasından dolayı akademik dünyada en yaygın iletişim araçlarından biridir. Yazılı bilginin yapılandırılmasında, akranların ve uzmanların düşünme ve araştırma yönünü üst düzeye çıkarmalarında eşzamansız çevrimiçi iletişim olan e-posta uygun bir ortam sağlamaktadır. Ayrıca e-postaların ilgili ve kişiselleştirilmiş içeriğe imkan vermesinden ve otomatik algoritma mantığı olmamasından dolayı gönderimin planlanabilir olması, bilginin arşivlenebilir ve aranabilir olması karşılıklı etkileşimde büyük bir kolaylıktır.

E-posta ile yapılan işlerden birisi de ortak bir ilgi etrafında grup olarak haberleşmektir. Bu dijital tematik paylaşım grubunda alanla ilgili konular öğrenciler, öğretim elemanları, serbest araştırmacılar tarafından müzakere edilebilecek çeşitli konularda sorularını/sorunlarını ve cevaplarını/çözümlerini paylaşabileceklerdir. Kitap, dergi, konferans, seminer ve benzeri akademik etkinlikler hakkında haberler/duyurular yapılabilecektir.

Ulaş Töre SİVRİOĞLU tarafından yazılan “Vizigot İspanya’sında Yahudiler: Anti-Semitizmin Erken Bir Örneği” adlı makalede Müslümanların Endülüs’teki 800 yıllık egemenlikleri öncesindeki Vizigot İspanya’sında Yahudilere dönük baskılar incelenmektedir. Akdeniz’deki Afrika ve Asya kıtasının en yakın (14 km) olduğu nokta olan İspanya’nın göçlere/istilalara maruz kalmasından dolayı dinsel/etnik problemlerim yaşanması durumu hep olagelmıştır. Burayı zaman içerisinde Kartacalılar, Romalılar, Germenler ve Araplar istila etmişlerdir. Yahudiler Müslümanlar döneminde altın çağlarını yaşamalarına rağmen Gırnata katliamı (1066) gibi bazı olumsuz olaylar da yaşanmıştır.

O günün İspanya’sı günümüzdeki Avrupa devletlerinin değerlerinden oldukça farklıdır. Tarih yazımında Avrupa’da Yahudilere karşı yapılan katliamlar sıkça işlenmektedir. Bu hem konu hakkında yazılı kayıtların olması hem de tarih yazımındaki yaklaşımla ilgilidir. Bu noktada post kolonyal çalışmaların Batı’nın kendi tarihiyle yüzleşmesinde önemli katkısı olmuştur. Ayrıca Batı medeniyetinde egemen olan özeleştirisi de bunda önemlidir. Batı’daki bu özeleştiriyeye karşı kültürel alanda muhafazakar milliyetçiliği savunan yeni sağ yaklaşımların yükselmekte olduğu da unutulmamalıdır.

Makalenin konusu olan erken ortaçağ döneminde dünyanın birçok yerinde olduğu gibi farklı dinler arasında her zaman barışçıl bir biçimde birlikte yaşam mümkün olmamıştır. Hakim olan toplumla tabii olan toplumun bağımlılık ilişkileri genelde eşitliğe dayalı olmamıştır. Bu yüzyıllarda Endülüs hariç kıta Avrupa’sında Müslümanlar ve Hristiyanlar bir arada yaşamamalarına rağmen Yahudiler hem Hristiyan Avrupa hem de Müslüman Ortadoğu toplumları içinde

var olmaya çalışmışlardır. Eşitliğin olmadığı bu toplumlarda zaman zaman yaşadıkları toplumlarca katliamlara/pogromlara maruz kalmışlardır.

Hatice DEMİR tarafından yazılan “İslam Mimarisinde Mihrap ve Bizans Resim Sanatında Meryem’in Tapınakta Melek Tarafından Beslenmesi Sahnesi Üzerinden Bir Değerlendirme” adlı makalede Hristiyanlık ve Müslümanlıktaki mihrap fenomoninin karşılıklı etkileşimle nasıl geliştiği anlatılmaktadır. Cami mimarisinin gelişiminde sosyo-kültürel alt yapı çok önemlidir. Bu noktada ortak İbrahim’i gelenekten geldiğini düşünülen İslamiyet’in Yahudilik/Hristiyanlık ve İslam öncesi Arap mimarisinden etkilenmemesi mümkün değildir. Peygamberin Medine döneminden itibaren Yahudilerle ve Hristiyanlarla etkileşimi olmuştur. Günümüzde ayakta kalan erken dönem cami mimarisi örnekleri bu noktada önemlidir.

Din dışı (protane) mimari gibi kutsal (sacred)/dini mimari de yaşayan bir olgu olarak ele alınırsa tarihsel sürecin veya yaşamın önemli olduğu ortaya çıkacaktır. Bu noktada dinin İbrahimi dinlerdeki gibi ilahi kaynaklı olduğuna inanılması veya sosyoloji, antropoloji ve etnoloji bilimlerinde olduğu gibi toplumsal bir olgu ve beşeri bir fenomen olarak incelenmesi ortaya çıkan tarihsel bulguları değiştirmez, sadece bu bulguların yorumunu değiştirebilir. Karşılaştırmalı dinler tarihi çalışmaları (comparative history of religions) yaşayan dini anlamada önemlidir.

Saida SAIPOVA tarafından yazılan “Tevrat, İnciller ve Kur’ân’da H-S-B Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi” adlı makalede Sami dil ailesine mensup dillerde (İbranice, Süryanice ve Arapça) yazılmış İbrahimi gelenekten gelen kutsal kitaplardaki “hsb” kökü art zamanlı (tarihsel/diachronic) anlambilimi (semantik) yöntem ile incelenmiştir. Kelimelerin belli bir zaman dilimindeki veya belli bir eserdeki anlamını ve diğer kelimelerle olan anlamsal ilişkilerini inceleyen eşzamanlı (synchronic) yaklaşımdan farklı olarak artzamanlı anlambilimi, bir kelimenin tarihsel süreç içerisinde uğradığı anlam değişimleriyle ilgilenmektedir.

Çalışmada Tevrat’ın İbranicesi ve İncillerin Yunancası yanında Latince, Süryanice ve İngilizcesi de verilerek incelenmiştir. Bu diller farklı dil ailelerinden olmasına rağmen etimolojik olarak birbirlerinden etkilenmiştir. Bu etkilenmelerde kutsal dil tercümeleri ve okumaları önemlidir.

Aynı kökten türeyen kavramların bir kısmında tarihsel süreçte değişim olması kaçınılmazdır. Anakronizme düşmemek için devamlılıkların ve değişimlerin ortaya konması önemlidir. Ayrıca bu tür çalışmaların eşzamanlı çalışmalarla birlikte yürütülmesi daha doğru bir analiz için önemlidir. Çünkü kutsal kitaplar bazen aynı kavramı farklı anlamda kullanabilir ya da tenzil sonrasında anlam değişimine uğrayabilir. Örneğin Kuran’ın eşzamanlı yorumunda çok anlamlı (vücut ve nezair) ve karşıt (ezdâd/polysemy),

deyimsel (idiomatic), eşanlamalı (terâdüf), bağlama göre sözlük anlamında ve terim olarak kullanılması önemlidir.

Şükrü ERBAY tarafından yazılan “Hinduizm ve Yahudilikte Kutsal Metinleri Okuma Âdâbı” adlı makale her iki dinde de mutlak otorite olan Tora'nın (Tevrat) ve Vedaların ayin-ibadet (liturji) biçiminde okunması adetindeki veya geleneğindeki benzerlikler hakkındadır. Budizm'de ve Caynizm'de bir vahiy anlayışı olmamasına rağmen Budizm'de tartışmalı da olsa vahiy/ilham edilmiş olan kutsal metinler (Sruti) ile insan ürünü metinler (Smriti) arasında fark vardır. İbrahimi (Hristiyanlık, Hristiyanlık ve Müslümanlık) ve sezgisel (gnostik) dinlerdeki (Sabiiilik, Zerdüştlük ve Maniheizm) peygamberin aksine Hinduizm'in kurucusu/peygamberi olmadığı veya bilinmediği için vahiy anlayışını tam olarak anlamak zordur. Hinduizm'de Vedaların kaynağı olarak melek tarafından vahiy edilme yerine Tanrı'nın insan suretinde yeryüzüne inmesi (avatar/theophany) inancında olduğu gibi genelde sezgi ve içe doğma gösterilmektedir.

Her iki dinde tanrı algısı farklı olması vahiy ve peygamberlik anlayışında da farklılıklarına yol açmıştır. Yahudilikte Tanrı aşkın (transcendent), Hinduizm'de ise Tanrı hem içkin (immanent) hem de aşkındır. Halbuki Hinduizm gibi tanrıları insanlara yaklaştıran, onların yeryüzünde yaşadığına inanan dinlerde İlahi vahyi alan melek ve peygambere ihtiyaç kalmamaktadır. Vahiy anlayışındaki bu farklılıkların Kutsal kitapların dini ritüellerdeki/ibadetlerdeki usul benzerliklerine rağmen fıkıh/hukuk usulü kullanımında daha çok farklılıklara yol açması kaçınılmazdır.

Mehmet Ş. ÇAĞMAR ve **Fatih Turgay ELDEM** tarafından çevrili yapılan H. D. Schmidt'in “Filistin ve Doğu Akdeniz'de Nazi Partisi 1932-1939” başlıklı makalesinde 1948 yılında İsrail'de bulunan Nasyonal Sosyalist Filistin Genel Merkezi'nin belgelerinden hareketle Nazilerin Filistin'deki ve çevresindeki faaliyetleri anlatılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonrasında 1952 yılında yazılan bu makale baskıcı, totaliter ve otoriter rejim anlayışını sadece kendi kontrolünde olan alanlarda değil kendisinden yaklaşık 3000 km uzaktaki düşman (İngiliz) bir devlet idaresinde yaşayan Almanların da hayatını nasıl olumsuz etkilediği anlatılmaktadır. Dönemin Almanya'sı bu yönlendirmeyi ve kontrolü yaparken dili, ulusal mesajları ve sosyal içgüdülerini kullanmış, sessiz diaspora üyelerini harekete geçirmek ve organize etmek için parti elitlerini kullanmıştır. Burada demokratik ülkelerde olduğu gibi diasporanın yaşadığı veya anavatanı olarak hissettiği ülkenin dış politikasında rol oynaması değil tek taraflı olarak anavatan tarafından yönlendirilmesi söz konusudur. Makaleden diasporanın örgütlenebilmesine ve kendi kimliğini yaşatabilmesine izin veren Manda Filistin'deki Alman diasporasının yaşadığı ülkenin iç politikalarını etkileme isteğine ve kapasitesine kısmen sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Fuat DURMUŞ tarafından yazılan “Gelibolulu Yahudi Behor Bir Eşkiya mı Yoksa Kuva-yi Milliyeci mi?” adlı araştırma notunda Osmanlı Arşivi belgelerden hareketle Gelibolu Yahudi Cemaati’nden Eşkiya Behor hakkındaki iddialara kapı aralanmaktadır. Mütareke ve İstiklal harbi döneminin karışık ortamında düzenin olmamasından dolayı birçok yerel çete ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı organize suç çetesi iken bir kısmı öz savunma kuvvetleri olmuştur. Bu suç çetelerinin bazıları işgalcilerden himaye görürken bir kısmı işgalci İtilaf devletlerine karşı silahlı mücadeleye girmiştir. İşgal döneminin bitmesin sonrasında Kuva-yi Milliye (Milli Güçler) suç eşkiya çetelerinden ayrıştırarak düzenli orduya dahil edilmiştir.

Yahudiler içinde siyasi Yahudi milliyetçiliği az olmuştur, ayrıca bunlar hiçbir bölgede hakim nüfus olmadıkları için Rumlar ve Ermenilerin ayrılıkçı olanları gibi çeteler kurmamıştır. Egemen güçleri destekleyerek onların korumasıyla kendi varlıklarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Bu noktada Yahudiler az da olsa kendi varlıklarına tehdit olarak gördükleri Rum ve Türk çetelerine karşı yerel çetelerin içine girerek beraber hareket etmişlerdir.

Yahudi Behor ise Osmanlı belgelerine göre Arnavud Aziz çetesinin bir üyesi olarak Yunanlılarla çıkan çatışma sonrasında yaralı olarak tutuklanmıştır. Araştırma notunda kimliği ve tutuklanma sonrasında hakkında detaylı bilgiler yoktur.